

Bijlage 3: Gevolgen geslachtsvermelding “x” op wet- en regelgeving

Bij alle ministeries is uitvraag gedaan naar de gevolgen voor wet- en regelgeving van een geslachtsvermelding “x”. Een samenvatting van de inventarisaties bij de ministeries is opgenomen in deze bijlage.

1. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Op het terrein van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit is nauwelijks sprake van wetgeving waarop een geslachtsvermelding “x” van invloed is.

2. Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Op het terrein van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid kan een geslachtsvermelding “x” van invloed zijn op lagere regelgeving, omdat hierin de termen “vrouw” en “man” voorkomen. In formele wetgeving komen de termen “vrouwelijke werknemer” of “vrouwelijke verzekerde” voor. Dit kan eenvoudig worden vervangen door werkgever of verzekerde.

3. Ministerie van Economische Zaken en Klimaat

Op het terrein van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat is nauwelijks sprake van wetgeving waarop een geslachtsvermelding “x” van invloed is. In lagere regelgeving wordt op verschillende plaatsen gebruik gemaakt van de termen “heer/mevrouw”. Het betreft een ministeriële regeling die bij gelegenheid eenvoudig kan worden aangepast.

4. Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Op het terrein van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties dient in de wet BRP te worden gezien of de term “moeder” moet worden vervangen door persoon / ouder uit wie het kind geboren is zodat direct uit de Wet BRP duidelijk wordt dat het niet altijd om een vrouw hoeft te gaan. In lagere regelgeving komen de termen “weduwe” en “weduwnaar” voor, hier kan een invulling aan worden gegeven door het gebruik van een alternatieve term. Er komt een enkele seksspecifieke bepaling voor in de Omgevingswet, waarvan schrapping bij een komende verzamelregeling mogelijk is. Voor wat betreft wet- en regelgeving in het kader van gelijke behandeling zal moeten worden gezien in welke gevallen het noodzakelijk is om bij of krachtens de wet te regelen dat de “x” niet van toepassing is. Beleidsvorming zal hiervoor nodig zijn. Ten slotte zijn mogelijk aanpassingen nodig in ministeriële regelingen in het kader van paspoortwetgeving.

5. Ministerie van Financiën

Op het terrein van het ministerie van Financiën dient in de Algemene Douanewet te worden geregeld door wie iemand met een geslachtsvermelding “x” wordt gevisiteerd. In de BES wetgeving komt de term “echtgenoot” geregeld voor, evenals in de Wet Inkomstenbelasting 2001 en de Wet Vennootschapsbelasting 1969. In de BES wetgeving komen verder de termen “gehuwde vrouw”, “man”, “vrouw”, “weduwe”, “weduwnaar” en “echtgenoot” voor. Deze termen kunnen worden vervangen door meer genderneutrale termen. In de Wet Vennootschapsbelasting 1969 komt de term “kraamvrouwen” voor die vervangen kan worden door een meer genderneutrale term. In de Successiewet 1956 wordt de zwangerschap enkel toegedicht aan de vrouw. In het Uitvoeringsbesluit inkomstenbelasting 2001 komt de zinsnede “zwangerschaps- en bevallingsverlof voor vrouwelijke werknemers” voor en wordt gebruik gemaakt van de binaire indeling van “mannelijke persoon” en “vrouwelijk persoon” voor de waardering van periodieke uitkeringen en genotsrechten. In de Uitvoeringsregeling inkomstenbelasting 2001 komt de zinsnede “uitgaven voor in-vitrofertilisatie voor een vrouw” voor. In lagere regelgeving komt de term “vrouwen” voor die gewijzigd kan worden door “personen” en is opgenomen dat de geslachtsnaam wordt geregistreerd. Dit kan worden verwijderd.

6. Ministerie van Buitenlandse Zaken

Op het terrein van het ministerie van Buitenlandse Zaken komen in de Rijkswet op het Nederlanderschap de binaire indelingen “man”, “vrouw”, “vader” en “moeder” voor. Verder dient voor het vaststellen van afstamming en daarmee het Nederlanderschap te worden vastgesteld wie de vader en wie de moeder is. Het geregistreerde geslacht is dan van belang. Uitdagingen zijn te voorzien in de uitvoeringspraktijk, mede ook vanuit internationaal perspectief.

7. Ministerie Justitie en Veiligheid

In het civiele recht, dat onder het ministerie van Justitie en Veiligheid valt, komen binaire indelingen veelvuldig voor in het Burgerlijk Wetboek. In het Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek komen de binaire indelingen “vrouw”, “man”, “broeder” en “zuster” veelvuldig voor en het woord verschillend of hetzelfde “geslacht”. Deze termen komen ook voor in Boek 2, naast het gebruik van de indeling “mannen” en “vrouwen” en de termen “echtgenoot” of “echtgenote”. In Boek 4 komen naast de termen “broers” en “zusters” ook de termen “halfbroer” en “halfzuster” voor. In Boek 7 komt de indeling “vader” en “moeder” voor. In Boek 7 wordt verwezen naar “zwangere vrouw” en “vrouwelijke werknemer” en “werkneemster”.

Wat betreft lagere regelgeving in het civiele recht is er een besluit waarin de termen “broer” en “zuster” voorkomt. En is er in een besluit sprake van een registratie van het mannelijke of vrouwelijke geslacht. In het besluit Burgerlijke Stand 1994 en het Besluit bijzonder akten van de burgerlijke stand komen de termen “vader”, “moeder” en “vrouw” voor. Ook is in deze besluiten opgenomen dat het geslacht wordt aangegeven door de tekst “F (vrouwelijk)” en “M (mannelijk)”. Deze tekst dient te worden aangevuld met “x”. In het Besluit regeling overgang adellijke titels bij recht van eerstgeboorte zijn de termen “zoon”, “broeders”, “mannelijke afstammelingen” opgenomen. Adeldom vererft als historisch instituut uitsluitend langs de mannelijke lijn. De vraag is op welke wijze hierin geslachtsvermelding “x” om zal worden gegaan. In het Besluit vaststelling formulier notariële verklaring inzake ouderlijke verantwoordelijkheid is de enkele keuze bij een geslachtsregistratie “man” of “vrouw”. Met een geslachtsvermelding “x” dient dit formulier te worden aangepast. In Besluit algemene rechtspositie politie en het Vreemdelingenbesluit 2000 komen de termen “echtgenoot”, “echtgenote”, “weduwe” en “weduwnaar” voor. In het Besluit Rechtspositie Rechterlijke Ambtenaren wordt verwezen naar de “vrouwelijk rechterlijk ambtenaar”.

In het kader van het strafrecht komen in het Wetboek van Strafrecht de termen “broer”, “vrouwelijke geslacht”, “draagmoeder”, het “vrouwelijk geslacht” en de “vrouw die draagmoeder wenst te worden” voor. In de Beginselenwet justitiële jeugdinrichtingen wordt een indeling van “vrouwen” en “mannen” gemaakt en is opgenomen dat onderzoek aan kleding zoveel mogelijk door iemand van “hetzelfde geslacht” plaatsvindt. In de Penitentiaire beginselenwet wordt ook een indeling van “vrouwen” en “mannen” gemaakt. In het wetboek van Strafrecht en de Wet Internationale Misdrijven komen strafbaarstellingen voor met daarin de term “zwangere vrouw” of “vrouwelijk geslacht”. In de Regeling tijdelijk verlaten van de inrichting komen de termen “broer” en “zuster” voor. Daarnaast komen er in een aantal strafrechtelijke wetten en besluiten de verwijzingen naar geslacht voor en de termen “vrouw” en “zwangere vrouw”. Tussen mannelijke en vrouwelijke gedetineerden wordt onderscheid gemaakt in het kader van selectie, plaatsing en overplaatsing.

In lagere regelgeving met betrekking tot het strafrecht lijkt nadere beleidsvorming aangewezen. In de Ambtsinstructie voor de politie, de koninklijke marechaussee en andere opsporingsambtenaren is opgenomen dat onderzoek aan kleding plaatsvindt door een persoon van hetzelfde geslacht. Dit geldt ook voor lagere regeling in het kader van Strafvordering. Voor een persoon met geslachtsvermelding “x” moeten hierin beleidskeuzes worden gemaakt. Ook is in lagere regelgeving opgenomen dat pepperspray niet gebruikt wordt tegen vrouwen die zichtbaar zwanger zijn.

8. Ministerie van Defensie

Op het terrein van het ministerie van Defensie zal een geslachtsvermelding “x” leiden tot een omvangrijke wijziging van (vooral rechtspositionele) wet- en regelgeving (wet, AMvB en ministeriële regeling).¹ De mogelijkheid van een geslachtsvermelding “x” zal nieuwe beleidsvorming vergen en daarnaast overleg met vakbonden.

Een deel van de benodigde aanpassingen ziet op het meer genderneutraal formuleren van bepalingen, zoals de termen “mannelijke militair” of “vrouwelijke militair”. In dit kader hebben ook de aandacht bepalingen met termen met een mannelijke connotatie, zoals “raadsman” en “bemanning”.

9. Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat

Op het terrein van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat dient een aantal bepalingen op het niveau van lagere regelgeving te worden aangepast. Met als aantekening dat deze regelingen

¹ Dit gaat om zeker 53 regelingen

voortkomen uit Europese en internationale regelgeving, zodat afstemming nodig is. In lagere regelgeving wordt onderscheid gemaakt tussen “mannen” en “vrouwen”, hetgeen te maken heeft met de fysieke eigenschappen van beide en risicofactoren voor mannen, respectievelijk vrouwen in het kader van een keuring. Daarnaast is een aantal regelingen een geslachtsregistratie voorgeschreven. De geslachtsvermelding “x” kan hieraan worden toegevoegd. Bij een geslachtsvermelding “x” zullen ten behoeve van lagere regelgeving beleidskeuzes moeten worden gemaakt. Bijvoorbeeld in het geval de toepasselijkheid van een regeling afhankelijk is van de fysieke eigenschappen van de “x” geregistreerde of in het geval een registratie van mannen en vrouwen aan boord bekend moet zijn vanwege de noodzakelijke medicatie aan boord.

Verder dient de Regeling veiligheid Arubaanse, Curaçaose en Sint Maartense zeeschepen mogelijk aangepast moeten worden.

Ten behoeve van de introductie van een geslachtsvermelding “x” is het niet nodig de Wegenverkeerswet- en aanverwante regelgeving aan te passen.

10. Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Op het terrein van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap wordt in een drietal formele wetten een onderscheid gemaakt tussen “vrouwen” en “mannen”, dit betreffen: de Wet educatie en beroepsonderwijs, de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek en de Wet medezeggenschap op scholen. Dit gaat om vertegenwoordiging van vrouwen in leidinggevende functies. Hier is verdere beleidsvorming nodig.

Er is in een aantal lagere regelingen sprake van registratie van geslacht, meestal geformuleerd als “man, vrouw of onbekend”. Deze bepalingen staan in 1 AMvB en 5 ministeriële regelingen. Deze regelingen moeten waarschijnlijk gewijzigd worden, een “x” moet worden toegevoegd of de definitie van “o” moet worden uitgebreid, het betreffen: Uitvoeringsbesluit WEB, Regeling register onderwijsdeelnemers, Regeling Klachtencommissie ongewenste omgangsvormen OCW 2019, Regeling informatievoorziening WPO/WEC, Regeling informatievoorziening WVO en de Regeling gegevenslevering openbare bibliotheekvoorzieningen.

11. Ministerie Volksgezondheid, Welzijn en Sport

Op het terrein van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport komen in verschillende formele wetten de termen “moeder”, “broer”, “zus”, “man” en “vrouw” voor, voorbeelden hiervan zijn de Jeugdwet, de Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg, de Wet Zorg en Dwang, de Embryowet, de Wet donorgegevens kunstmatige bevruchting. In een aantal Uitvoeringsregelingen van de Wet beroepen individuele gezondheidszorg komen de termen “vrouw”, “moeder”, “man” voor. De uitvoeringsregeling WMO 2015 gebuikt in een groot aantal bepalingen de termen “vrouw”, “man”, “jongen”, “meisje”, “ooms” en “tantes”. In de Wet publieke gezondheid, het Registratiebesluit BIG en het Besluit Orgaandonatie wordt voorgeschreven dat het geslacht wordt geregistreerd. Deze bepalingen moeten worden aangevuld met de mogelijkheid voor een geslachtsvermelding “x”. In een aantal subsidieregelingen wordt onderscheid gemaakt tussen “(zwangere)vrouwen” en “transvrouwen”. Beleidsvorming en overleg met beroepsgroepen is voor een aantal regelingen nodig om te bepalen hoe wordt omgegaan met een geslachtsvermelding “x”.